19/02/2020

Ο Φώτης Κόντογλου γράφει για την Αγία Φιλοθέη

/ Ιστορία - Εθνικά Θέματα

Η Αγία Φιλοθέη γεννήθηκε στην Αθήνα από γονιούς άρχοντες, μοναχοπαίδι του Αγγέλου Μπενιζέλου και της Συρίγας. Φιλοθέη ονομάσθηκε όταν έγινε καλογρηά, αλλά το πρώτο όνομά της ήταν Ρεβούλα. Η μητέρα της ήτανε στείρα και παρακαλούσε το Θεό να της δώσει τέκνο, και μία νύχτα είδε πως βγήκε από το εικόνισμα της Παναγίας ένα φως δυνατό και πως μπήκε στην κοιλιά της. Κι αληθινά, το φως εκείνο ήτανε η αγιασμένη ψυχή της κόρης που γέννησε σ' εννιά μήνες.

Από μικρή φανέρωνε με τα φερσίματα και με τα αισθήματά της ποια θα γινότανε υστερώτερα, στολισμένη με κάθε λογής αρετή. Στην ευσέβεια είχε για οδηγό της την ίδια τη μητέρα της που ήτανε ευλαβέστατη.

Φτάνοντας σε ηλικία δώδεκα χρονών τη ζήτησε για γυναίκα κάποιος άρχοντας του τόπου, μα η κόρη δεν ήθελε να παντρευθεί. Αλλά επειδή οι γονιοί της την παρακαλούσανε, η τρυφερή ψυχή της δεν βάσταξε να τους λυπήσει και να τους παρακούσει και στο τέλος παραδέχθηκε να πανδρευθεί με εκείνον τον πλούσιο άνθρωπο, που ήτανε όμως πολύ φτωχός στην ψυχή, διεστραμμένος και κακός. Τρία χρόνια έζησε μαζί του η Ρεβούλα κάνοντας υπομονή στα απότομα φερσίματά του,

ως που ο άνδρας της πέθανε κι απόμεινε χήρα. Οι γονιοί της θελήσανε να την ξαναπανδρέψουνε, μα αυτή τους είπε καθαρά πως έταξε να γίνει καλόγρηα.

Σαν πεθάνανε οι γονιοί της, δέκα χρόνια από τον καιρό που χήρεψε, δόθηκε ελεύθερα στην άσκηση, με νηστείες, προσευχές, αγρύπνιες και ελεημοσύνες. Κατήχησε τις υπηρέτριές της και τις έκανε δοχεία του Πνεύματος. Κατά θέλημα του αγίου Ανδρέα που είδε στον ύπνο της, έχτισε ένα μοναστήρι με εκκλησία στ' όνομά του. Είναι η εκκλησιά που σώζεται ακόμα πλάγι στο μέγαρο της Αρχιεπισκοπής στην οδό Αγίας Φιλοθέης. Αφού τελείωσε το μοναστήρι, η Ρεβούλα χειροθετήθηκε μοναχή με τ' όνομα Φιλοθέη. Οι πρώτες αδελφές που ζήσανε μαζί της ήτανε οι δουλεύτρες που είχε στο πατρικό σπίτι της. Με τον καιρό έδραμαν πλήθος άλλες παρθένες κι από αρχοντικές οικογένειες και ντυθήκανε το μοναχικό σχήμα. Ζήσανε αγωνιζόμενες τον καλόν αγώνα με υποταγή στην άξια ηγουμένισσα που τις διοικούσε στον πνευματικό δρόμο σαν κάποια αγία Συγκλητική.

Τα αγιασμένα λόγια της έμπαιναν στην καρδιά τους σαν δροσιά και άνθιζαν μέσα τους τα εύοσμα άνθη των αρετών. Και τα έργα της βεβαιώνανε τα λόγια της κατά τα λόγια του Χριστού που λέγει: «Ος δ' αν ποιήση και διδάξη, ούτος μέγας κληθήσεται εν τη βασιλεία των ουρανών» (Ματθ. ε΄, 19). Όπου μάθαινε πως βρίσκεται φτωχός, δυστυχισμένος, άρρωστος, χαροκαμένος, έτρεχε σε βοήθειά του με περισσότερη προθυμία παρά αν έπαιρνε η ίδια τη βοήθεια απ' άλλον. Έχτισε νοσοκομεία και γηροκομεία κοντά στο μοναστήρι της και η αγία Φιλοθέη δεν φρόντιζε μοναχά για τη γιατρειά τους και για τη σωματική τροφή τους, αλλά και για την πνευματική. Με τον καιρό, πληθύνανε τόσο πολύ οι αδελφές που μπήκανε στο μοναστήρι της, που δυστυχούσανε από κάθε πράγμα επειδή δεν μπορούσε η ηγουμένη να απαντήσει τα μεγάλα έξοδα, κι οι καλογρηές γογγύζανε. Μα η αγία τις καταπράυνε με λόγια υπομονετικά, κι ο Θεός έστελνε τη βοήθειά του πότε μ' έναν τρόπο και πότε με άλλον ως που περνούσε η στενοχώρια.

Εξόν από τα ντόπια κορίτσια που συμμάζευε στο μοναστήρι της, έδινε προστασία και σε ξένες γυναίκες που ερχόντανε στην Αθήνα από διάφορα μέρη σκλαβωμένες από τους Τούρκους. Με τι κινδύνους και με τι βάσανα τις προστάτευε δεν είναι μπορετό να γράψουμε καταλεπτώς σε τούτο το σύντομο σημείωμα. Τέσσερες απ' αυτές τις σκλάβες είχανε ακουστά την αγία Φιλοθέη κι επειδή τις βασανίζανε οι αφεντάδες τους να αρνηθούν την πίστη τους, φύγανε κρυφά και καταφύγανε στο μοναστήρι. Η αγία τις πήρε μέσα και τις στερέωσε στην πίστη τους και περίμενε εύκαιρη περίσταση για να μπορέσει να τις στείλει στον τόπο τους. Μα οι Τούρκοι, που είχανε τις σκλάβες, μάθανε πως τις είχε περιμαζέψει η Φιλοθέη και μπήκανε σαν θηρία στο κελί της που κειτότανε άρρωστη και την τραβήξανε και την πήγανε στον πασά. Και κείνος πρόσταξε να τη ρίξουνε στη φυλακή. Η αγία δεν φοβήθηκε,

αλλά ετοιμάσθηκε να χύσει το αίμα της για την πίστη του Χριστού. Την άλλη μέρα μαζευθήκανε πολλοί Τούρκοι και φωνάζανε να σκοτώσουνε την αγία. Κι ο πασάς πρόσταξε να τη βγάλουνε από τη φυλακή και να την παρουσιάσουνε μπροστά του, και της είπε να διαλέξει ανάμεσα στα δυο, ή ν' αρνηθεί την πίστη της ή να κοπεί το κεφάλι της. Μα η αγία απάντησε με αφοβία πως είναι έτοιμη να μαρτυρήσει για τον Χριστό.

Ο πασάς θα 'βγαζε την απόφαση να κόψουνε το κεφάλι της, αλλά προφθάσανε κάποιοι επίσημοι χριστιανοί και με τα παρακάλια τους αλλάξανε τη γνώμη του πασά και πρόσταξε να τη βγάλουνε από τη φυλακή.

Γυρίζοντας στο μοναστήρι της η οσία, δεν έπαψε να πορεύεται όπως και πριν στο δρόμο του Χριστού. Κ' επειδή πληθαίνανε ολοένα οι μαθήτριές της, έχτισε κι άλλο μοναστήρι στην τοποθεσία Πατήσια, κι αυτό στ' όνομα του αγίου Ανδρέα. Αλλά έχτισε μετόχια και στην Τζια και στην Αίγινα, κι εκεί έστελνε τις αδελφές που έπρεπε να μακρύνουνε από την Αθήνα για κάποια αιτία.

Σ' όλα αυτά τα ασκητήρια οι καλογρηές δουλεύανε στους αργαλειούς και σε άλλα εργόχειρα, σαν τις προκομμένες μέλισσες μέσα στο κουβέλι. Φτωχά κι ορφανά κορίτσια βρήκανε προστασία κι εργασία μέσα σ' εκείνα τα καταφύγια. Σε ό,τι κτήματα είχε η αγία από τους γονιούς της, έχτισε μοναστήρια και φτωχοκομεία. Κι είχε πολλή περιουσία. Ένας προπάππος της είχε πάρει τη «δεχατέρα του αφέντη της Αθήνας και πήρε προίκα όλη την Κηβισιά και τον Αχλαδόκαμπο που είναι πριν από το Χαλιάντρι». Στο κτήμα που είχε στον Περισό έχτισε άλλο μοναστήρι στο μέρος που το λένε τώρα Καλογρέζα. Όλη η φτωχολογιά την είχε σαν πονετικιά μάνα. Με κάθε τρόπο πάσχιζε να ανακουφίσει τους δυστυχισμένους, τους τάιζε, τους άνοιγε πηγάδια για να 'χουνε νερό, τους γιάτρευε, τους έβρισκε δουλειά. Ο κόσμος την έλεγε «κυρά δασκάλα».

Την παραμονή του αγίου Διονυσίου στα 1589 η αγία Φιλοθέη βρισκότανε στο μοναστηράκι που 'χε χτισμένο στα Πατήσια. Το βράδυ συναχθήκανε οι αδελφές για να κάνουνε αγρυπνία. Κάποιοι Αγαρηνοί, που την εχθρευόντανε από καιρό, πηδήσανε από τη μάντρα και πιάνοντας την αγία αρχίσανε να τη χτυπάνε ως που την αφήσανε μισοπεθαμένη. Την άλλη μέρα τη σηκώσανε οι αδελφές και την πήγανε στο μετόχι που 'χε στον Περισό. Σαν συνέφερε λίγο, έπιασε την προσευχή, ευχαριστώντας το Θεό γιατί αξιώθηκε να πληρωθεί με κακία για τα καλά που έκανε στους ανθρώπους και να μοιάσει σ' αυτό με τον Χριστό, κατά τα λόγια του αποστόλου Πέτρου που λέγει: «καθό κοινωνείτε τοις του Χριστού παθήμασι, χαίρετε» (Α΄ Πετρ. δ΄ 13).

Στις 19 Φεβρουαρίου του 1589 παρέδωσε την καθαρή ψυχή της στον Κύριο, που

υπόμεινε τόσα βάσανα για την αγάπη του.

Το άγιο σκήνωμά της θάφτηκε στο μοναστηράκι της Καλογρέζας κι από κει έγινε η ανακομιδή των λειψάνων στην εκκλησιά του αγίου Ανδρέα που βρίσκεται στη σημερινή Αρχιεπισκοπή. Μετά πολλά χρόνια, επειδή αυτή η εκκλησιά κόντευε να γκρεμνισθεί, το πήγανε στον άγιο Ελευθέριο κι από κει στη σημερινή μητρόπολη, μέσα στ’ άγιο βήμα. Στο μνήμα της απάνω βρεθήκανε γραμμένα τούτα τα λόγια:

Φιλοθέης υπό σήμα τόδ’ αγνής κεύθει σώμα,
ψυχήν δ’ εν μακάρων θήκετο Υψιμέδων.

Η Φιλοθέη ανακηρύχθηκε αγία επί Οικουμενικού Πατριάρχου Ματθαίου Β΄ (1595-1600). […]

Απόσπασμα από το Φώτης Κόντογλου, «Η Πολιούχος των Αθηνών Αγία Φιλοθέη» (Ασάλευτο Θεμέλιο, Ακρίτας 1996).
Πηγή: users.uoa.gr.